

Чабанець Тетяна Миколаївна,

судовий експерт лабораторії промислової власності Науково-дослідного центру судової експертизи з питань інтелектуальної власності Міністерства юстиції України, бульвар Л. Українки, 26, офіс 501, м. Київ, 01133; t.chabanets@gmail.com; +38 044 5921401

ORCID: 0000-0002-3146-2051

ПАТЕНТОЗДАТНІСТЬ ФОРМУЛИ ВИНАХОДУ, В ЯКІЙ ПРОДУКТ ВИЗНАЧАЄТЬСЯ ЧЕРЕЗ СПОСІБ ЙОГО ОДЕРЖАННЯ

Анотація. Патент на винахід (корисну модель) надає його власнику виключне право забороняти іншим особам використовувати винахід (корисну модель) без його дозволу [1]. На підставі такого, патент став одним із найважливіших засобів конкурентної боротьби за ринки виробництва та реалізації продукції, зокрема фармацевтичної або хімічної галузі.

Деякі заявники намагаються отримати захист відомого продукту, використовуючи для його характеристики ознаки способу, тобто захистити цей продукт через пункт формули «продукт через спосіб».

В результаті, при проведенні досліджень, пов'язаних з винаходами та корисними моделями постає питання правильного виявлення та оцінки суттєвості ознак. В роботі приведено основні принципи, якими повинен керуватися експерт при вирішенні питань, пов'язаних із тлумаченням патентної формули. Питання щодо суттєвості ознак розглядається у випадках, коли з усієї сукупності наведених у формулі ознак одна або декілька в об'єкті перевірки відсутні чи змінені. Етапи дослідження включають: перший етап дослідження починається з усвідомлення постановки задачі, вирішення якої призвело до виникнення винаходу (корисної моделі); надалі необхідно встановити причинно-наслідкові зв'язки між ознаками і виявленим технічним результатом. Іншими словами, з ознак винаходу (корисної моделі) відбираються лише ті, які забезпечують досягнення очікуваного технічного результату; на третьому етапі оцінка суттєвості ознаки проводиться, виходячи з можливості здійснення (роботоспроможності) об'єкта винаходу (корисної моделі) у досягненні технічного результату [5].

Формула винаходу типу «продукт через спосіб» визначає продукт через ознаки способу, який використовують для отримання такого продукту. При цьому формула «продукт через спосіб» захищає продукт отриманий

лише даним способом, і продукт, отриманий іншим способом, виявиться незахищеним. В цій публікації досліджуються, з використанням спеціальних знань судової експертизи, проблемні питання щодо вимог до формули «продукт через спосіб», показані приклади таких формул та особливості експертизи.

Ключові слова: формула, винахід, спосіб, продукт, експертиза, новизна.

Chabanets Tetyana Mykolaivna,

forensic expert at the Industrial Property Laboratory of the Intellectual Property Research Center for Intellectual Property of the Ministry of Justice of Ukraine, 26 L. Ukrainka Boulevard, office 501, Kyiv, 01133; t.chabanets@gmail.com; +38 044 5921401

ORCID: 0000-0002-3146-2051

THE PATENTABILITY OF THE INVENTION FORMULA IN WHICH THE PRODUCT IS DETERMINED BY HOW IT IS OBTAINED

Abstract. An invention patent (utility model) gives its owner the exclusive right to prohibit other persons from using the invention (utility model) without his permission [1]. On this basis, the patent has become one of the most important means of competition in the markets for production and marketing of products, in particular the pharmaceutical or chemical industry.

Some applicants attempt to obtain protection for a known product by using a feature of the method to characterize it, that is, to protect the product through the “product by method” formula.

As a result, the research related to inventions and utility models raises the issue of correctly identifying and evaluating the significance of the features. The paper outlines the basic principles that should be followed by an expert in resolving the issues related to the interpretation of the patent formula. The question of the materiality of the features is considered when one or more of the features listed in the formula are missing or altered in the object of verification. The stages of the study include: the first stage of the study begins with an awareness of the problem, the solution of which led to the invention (utility model); in the future it is necessary to establish causal relationships between the signs and the revealed technical result. In other words, only those that provide the expected technical result are selected from the features of the invention (utility model); in the third stage, the assessment of the significance of the feature is made on the basis of the

possibility (implementation) of the object of the invention (utility model) in achieving the technical result [5].

A “product by method” invention defines a product by the features of the method used to produce such a product. The formula “product by method” protects the product obtained in this way only, and the product obtained in another way will be unprotected. This publication explores, using the expertise of the forensics, the problematic issues regarding the requirements for the “product by method” formula, shows examples of such formulas, and the peculiarities of the expertise.

Keywords: formula, invention, method, product, expertise, novelty.

Постановка проблеми. Аналіз виконаних судових експертиз та експертних досліджень у сфері інтелектуальної власності, що проведені автором цієї роботи, а саме пов’язаних із такими об’єктами промислової власності, як винаходи та корисні моделі, за час роботи судовим експертом вказує на наявність охоронних документів, якими заявники намагаються отримати захист відомого продукту, використовуючи для його характеристики ознаки способу, тобто захистити цей продукт через пункт формули «продукт через спосіб». При цьому форма захисту патенту та обсяг прав, що отримає його власник мають відмінності та характеризуються певними особливостями.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Особливості дослідження патентної формули «продукт через спосіб» регулюються нормативними та методичними документами, що приведені в переліку джерел до даної роботи. В той же час, автору не відомі публікації практиків, патентних повірених, винахідників або експертів, що

здійснюють експертну діяльність в цьому напрямку.

Формулювання цілей (мети) статті. Метою цієї роботи є надання практичних рекомендації при складанні формули винаходу (корисної моделі), в яких продукт визначається виходячи зі способу, яким його отримують. В кожному прикладі розглядається особливості формулювання формули, вплив формулювання на обсяг прав та патентоздатність винаходу (корисної моделі).

Виклад основного матеріалу. Відповідно до Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі»: винахід (корисна модель) – результат інтелектуальної діяльності людини в будь-якій сфері технології [1].

Згідно з пунктом 2 статті 6 Закону об’єктом винаходу (корисної моделі) може бути продукт (пристрій, речовина, штам мікроорганізму, культура клітин рослини і тварини тощо); процес (спосіб), а також нове застосування відомого продукту чи процесу [1].

Обсяг правової охорони, що надається, визначається формулою

винаходу (корисної моделі). Тлумачення формули повинно здійснюватися в межах опису винаходу (корисної моделі) та відповідних креслень. Дія патенту (деклараційного патенту), виданого на спосіб одержання продукту, поширюється і на продукт, безпосередньо одержаний цим способом [1].

Деякі заявники намагаються отримати захист відомого продукту, використовуючи для його характеристики ознаки способу, тобто захистити цей продукт через пункт формули «продукт через спосіб».

Відповідно до пункту 13.1. Правил складання та подання заявки на винахід та заявки на корисну модель для характеристики об'єкта винаходу «процес» використовують, зокрема, такі ознаки:

- наявність дії або сукупності дій;
- порядок виконання таких дій у часі (послідовно, одночасно, у різних сполученнях тощо);
- умови виконання дій: режим, використання речовин (вихідної сировини, реагентів, каталізаторів тощо), пристроїв (приспосовань, інструментів, обладнання тощо), штамів мікроорганізмів, культур клітин рослин чи тварин [2].

Формула «продукт через спосіб» визначає продукт через ознаки способу (наявність дії або сукупності дій, порядок виконання таких дій у часі, умови їх виконання), який використовують для отримання такого продукту.

Відповідно до Закону патент надає його власнику виключне право використовувати винахід (корисну модель) за своїм розсудом,

якщо таке використання не порушує прав інших власників патентів [1].

При цьому, продукт визнається виготовленим із застосуванням запатентованого винаходу (корисної моделі), якщо при цьому використано кожен знак, включений до незалежного пункту формули винаходу (корисної моделі), або ознаку, еквівалентну їй. Процес, що охороняється патентом, визнається застосованим, якщо використано кожен знак, включений до незалежного пункту формули винаходу, або ознаку, еквівалентну їй [1].

Будь-який продукт, процес виготовлення якого охороняється патентом, за відсутності доказів протилежного вважається виготовленим із застосуванням цього процесу за умови виконання принаймні однієї з двох вимог:

1. продукт, виготовлений із застосуванням процесу, що охороняється патентом, є новим;

2. існують підстави вважати, що зазначений продукт виготовлено із застосуванням даного процесу і власник патенту не в змозі шляхом прийнятних зусиль визначити процес, що застосовувався при виготовленні цього продукту. [1]

Слід зазначити, що якщо продукт є відомим, новизна способу не може забезпечити новизну продукту, то в такому випадку захищати слід саме те, що є винаходом, тобто спосіб, а не відомий продукт, отриманий цим способом.

Ознаки способу можуть скласти новизну заявленого продукту лише в тому випадку, якщо вони є причиною його властивостей, які

відрізняються від властивостей раніше розкритих продуктів.

Крім того, оскільки спосіб в даному випадку є засобом відмінності продукту від відомих продуктів, він (спосіб) повинен мати всі його суттєві стадії та параметри, бути специфічним для отримання лише одного продукту і не повинен бути загальним способом для отримання різних продуктів.

При цьому формула «продукт через спосіб» захищає продукт отриманий лише даним способом, і продукт, отриманий іншим способом, виявиться незахищеним. Це витікає з того, що обсяг прав визначається виходячи з пункту формули винаходу, тобто з сукупності ознак цього пункту формули, а вона в даному випадку обмежена ознаками способу.

Стосовно вимог до формули «продукт через спосіб».

Відповідно до Керівництва по експертизі в Європейському патентному відомстві, формули для продуктів, визначених з точки зору процесу виготовлення, припустимі лише в тому випадку, коли ці продукти як такі відповідають вимогам патентоздатності, тобто, крім іншого, є новими та мають винахідницький рівень, і неможливо визначити заявлений продукт інакше, ніж з точки зору процесу виготовлення. Продукт не стає новим лише тому, що він виготовлений за допомогою нового процесу.

Формула, яка визначає продукт з точки зору процесу виготовлення, повинна бути розглянута як формула продукту як такого. Наприклад, формула може мати вигляд: “Про-

дукт Х, що отримується за допомогою способу Y”. Незалежно від того, чи використаний термін: “що отримується”, “отриманий за допомогою”, “безпосередньо отриманий за допомогою”, або інше еквівалентне формулювання формули, де продукт визначається через спосіб, формула в будь-якому випадку направлена на сам продукт і передбачає абсолютну охорону продукту.

Що стосується новизни, коли продукт визначений за допомогою ознак способу, питанням, на яке слід відповісти, чи є продукт ідентичним відомим продуктам. Заявник повинен надати докази стосовно того, що зміна параметрів способу призводить до отримання іншого продукту, зокрема, показати, що існують відмінності у властивостях продуктів.

Тобто, ознаки способу дозволяють встановити новизну заявленого продукту лише у випадку, якщо вони спричиняють властивості продукту, відмінні від раніше описаних продуктів (Частина F, глава IV-23, п. 4.12) [3].

Відповідно до Керівництва РСТ по проведенню міжнародного пошуку та міжнародної попередньої експертизи, якщо формула визначає продукт виходячи зі способу, за допомогою якого даний продукт отримують, формула в цілому направлена на продукт. Такий пункт формули не задовольняє новизні, якщо продукт, відомий з рівня техніки, навіть якщо він отриманий нерозкритим способом, вважається по суті таким самим або таким, що не відрізняється від заявленого винаходу (Глава 5, п. 5.26).

Якщо продукт може бути визначений лише через операції способу, за допомогою якого його отримують, або якщо спосіб виготовлення може надати кінцевому продукту які-небудь відмінності, експерт при визначенні предмета пошуку і при оцінці патентоздатності буде враховувати операції способу. Наприклад, в формулі заявлено «панель з двошаровою структурою, яку виготовляють шляхом зварювання залізної та нікелевої субпанелей». В цьому випадку процес «зварювання» повинен бути врахований експертом при визначенні предмета пошуку і при оцінці патентоздатності, оскільки процес зварювання надає кінцевому продукту фізичні властивості, відмінні від тих, які надаються іншими, ніж зварювання, способами; тобто продукт може бути визначений лише операціями способу. Новизна такого пункту формули не ставиться під сумнів, якщо лише ідентична панель з двошаровою структурою, що виготовлена шляхом зварювання, не виявлена в рівні техніки (Глава 5, п. 5.27.) [4].

В Додатку до Глави 5 Керівництва РСТ по проведенню міжнародного пошуку та міжнародної попередньої експертизи сказано наступне. В міжнародних пошукових органах та Органах міжнародної попередньої експертизи існують різні практики проведення пошуку та експертизи стосовно формули на продукт, отриманий способом. Органи можуть керуватися викладеними нижче альтернативними варіантами в тій мірі, в якій вони

вважають для себе прийнятним (Глава А5.26) [4].

Якщо пункт формули визначає продукт виходячи зі способу, яким його отримують, такий пункт формули повинен трактуватися як пункт на продукт як такий, що володіє характеристиками, отриманими внаслідок способу його виготовлення, заявленого в даному пункті. Тому патентоздатність продукту, визначеного пунктом формули на продукт, отриманий способом, не залежить від способу його виготовлення. Продукт не стає новим лише через те, що він виготовлений новим способом. Якщо продукт в такому пункті формули є таким самим, як продукт, описаний в якому-небудь документі, що характеризує відомий рівень техніки, або очевидно витікає з нього, то такий пункт формули є непатентоздатним, навіть якщо описаний у відомому рівні техніки продукт отриманий іншим способом (Глава А5.26[1]) [4].

Якщо пункт формули визначає продукт виходячи зі способу, яким його отримують, такий пункт формули стосується лише продукту, дійсно отриманого цим способом, і новизна його може бути заперечена лише таким продуктом (Глава А5.26[2]) [4].

Розглянемо приклади формули «продукт через спосіб» та особливості експертизи.

Приклад 1.

Формула має наступний вигляд:

1. Екстракт рослини N, що містить 10% компоненту А і 5% компоненту В.

2. Спосіб одержання екстракту, який включає стадії: екстрагування ацетоном, центрифугування, фільтрування.

Варіант 1.

З рівня техніки екстракти рослини N саме з таким вмістом компонентів А і В невідомі. Спосіб одержання екстракту рослини N також не відомий.

Разом з тим, причиною для написання запиту експертизою буде те, що для отримання екстракту рослини N, як його заявлено в н.п.1 формули, тобто саме з таким вмістом компонентів А і В, фахівцю в даній галузі потрібно провести широкомасштабні обтяжливі дослідження, з метою визначення умов екстрагування, які б забезпечили отримання такого екстракту. При цьому, в описі винаходу показано, що спосіб одержання екстракту, який передбачає дії, описані в н.п.2 формули, забезпечує отримання екстракту, що містить 10% компоненту А і 5% компоненту В.

Тому експертизою буде запропоновану Заявнику включити ознаки способу в н.п.1 формули, або викласти формулу у такий спосіб:

1. Спосіб одержання екстракту, який включає стадії: екстрагування ацетоном, центрифугування, фільтрування.

2. Екстракт, що містить 10% компоненту А і 5% компоненту В, який одержаний способом за п.1.

Варіант 2.

З рівня техніки екстракти рослини N саме з таким вмістом компонентів А і В відомі, але вони були

отримані іншим способом. Спосіб одержання екстракту рослини, як його заявлено в п.2 формули, не відомий.

Отже, навіть якщо Заявник внесе зміни у формулу винаходу і викладе її таким чином, як запропоновано вище:

1. Спосіб....

2. Екстракт..., який одержаний способом за п.1,

Експертизою буде запропоновану Заявнику виключити з формули об'єкт за н.п.2, оскільки продукт, а саме екстракт, як такий був відомий з рівня техніки, та, відповідно, не є новим, а новим у винаході є лише спосіб його одержання.

Якщо Заявник буде наполягати на тому, що відомий з рівня техніки екстракт та екстракт одержаний заявленим способом мають відмінні властивості, Заявнику слід надати порівняльну характеристику заявленого екстракту, одержаного способом за п.1, та відомого з рівня техніки, одержаного іншим способом, та показати, що такі відмінності дійсно існують і вони обумовлені заявленим способом одержання, та вказати у формулі відповідні суттєві ознаки.

Приклад 2.

Формула має наступний вигляд:

1. Спосіб отримання препарату, який передбачає змішування компонентів А, В, С, D у ваговому співвідношенні мас. %: 20 : 40 : 10 : 30, нагрівання, фільтрування та стерилізацію.

2. Препарат, який містить компоненти А, В, С, D у ваговому

співвідношенні мас. %: 20 : 40 : 10 : 30, отриманий способом за п.1.

З рівня техніки спосіб отримання препарату, як його заявлено в н.п.1 формули, невідомий. Препарат, який містить компоненти А, В, С, D у ваговому співвідношенні мас. %: 20: 40:10:30 відомий з рівня техніки, але спосіб його отримання був інший.

В описі винаходу вказано, що заявлений препарат, отриманий способом за п.1, характеризується зниженим вмістом бактерійних ендотоксинів. В рівні техніки не розкритий вміст ендотоксинів у препараті, який має той самий якісний та кількісний склад, що і заявлений, але одержаний іншим способом. Отже, простого зазначення у описі винаходу, що заявлений препарат характеризується зниженим вмістом бактерійних ендотоксинів, без порівняльних характеристик щодо вмісту таких ендотоксинів у відомому та заявленому препараті, недостатньо для визнання заявленого препарату патентоздатним.

Відтак, експертизою буде зроблений висновок щодо невідповідності заявленого в н.п.2 формули винаходу умові патентоздатності новизна.

В такому разі, з метою визнання винаходу за н.п.2 патентоздатним, Заявнику слід надати порівняльну характеристику заявленого препарату, отриманого способом за п.1, та відомого з рівня техніки препарату, отриманого іншим способом, та показати, що вміст в заявленому препараті бактерійних ендотоксинів є нижчим, ніж у відомому препараті.

Приклад 3.

Формула має наступний вигляд:

1. Спосіб отримання смоли, який передбачає застосування оксиду або гідроксиду металу і карбонової кислоти.

2. Смола, отримана способом за п.1.

З рівня техніки відомий спосіб отримання смоли, який потребує попереднього синтезу карбоксилатів металів, що є складним багатостадійним процесом. Смола, отримана таким способом, також відома.

Відмінність заявленого в н.п.1 формули способу від відомого з рівня техніки полягає в тому, що він передбачає введення оксиду або гідроксиду металу і карбонової кислоти у вигляді окремих компонентів.

Отже, під час проведення експертизи спосіб буде визнано патентоздатним, в той час п.2 формули, який стосується продукту, а саме смоли, буде визнано таким, що не є новим, оскільки незалежно від того, чи в процесі отримання смоли додавався карбоксилат металу, чи оксид або гідроксид металу і карбонової кислоти у вигляді окремих компонентів, кінцевий продукт буде містити карбоксилат металу. Той факт, що карбоксилат металу безпосередньо не додавали, а замість цього він отримувався на місці, не призводить до змін кінцевого продукту.

Приклад 4.

Формула має наступний вигляд:

1. Спосіб отримання продукту, що передбачає стадії L, M, N.

2. Продукт, отриманий способом за п.1.

Варіант 1.

З рівня техніки такий спосіб отримання продукту не відомий, а продукт відомий.

В описі винаходу зазначено, що заявлений спосіб отримання продукту направлений на скорочення строків отримання продукту.

Оскільки спосіб не відомий з рівня техніки, тобто буде зроблений висновок, що він є новим. Разом з тим, продукт буде визнаний як такий, що не є новим, оскільки в отриманому в такий спосіб продукті не змінилися властивості/характеристики, з огляду на те, що спосіб направлений не на зміни властивостей отримуваного продукту, а саме на скорочення часу виробництва.

Варіант 2.

З рівня техніки такий спосіб отримання продукту не відомий, а продукт відомий.

В описі винаходу зазначено, що заявлений спосіб отримання продукту направлений на зменшення відходів виробництва.

Такий спосіб не відомий з рівня техніки, тобто буде зроблений висновок, що він є новим. Разом з тим, продукт буде визнаний як такий, що не є новим, оскільки в отриманому в такий спосіб продукті не змінилися властивості/характеристики, з огляду на те, що спосіб направлений не на зміни властивостей отримуваного продукту, а саме на зменшення відходів виробництва.

Приклад 5

Формула має наступний вигляд:

1. Спосіб одержання цеоліту, який передбачає додавання оксиду

металу, суттєво вільного від лужного металу, до водного розчину гексаметилендіаміну з утворенням суміші, яка по суті не містить лужного металу; перемішування суміші з утворенням гелю; та нагрівання гелю, де цеоліт по суті не містить лужного металу.

2. Цеоліт, отриманий способом за п.1.

Спосіб, відомий з рівня техніки, передбачав застосування лужного металу як суттєвого інгредієнту. Але при цьому відомий з рівня техніки спосіб передбачає стадію іонного обміну для видалення лужного металу. Відомий і цеоліт, виготовлений таким способом.

Отже, під час проведення експертизи, спосіб буде визнано патентоздатним.

В той час п.2 формули, який стосується продукту, а саме цеоліту, буде визнано таким, що не є новим, оскільки під час стадії іонного обміну, у відомому з рівня техніки способі, відбудеться видалення лужного металу, відтак отриманий внаслідок такого способу цеоліт також не буде містити лужного металу.

Заявник може у подальшому надати докази того, що отриманий внаслідок відомого з рівня техніки способу цеоліт буде містити лужний метал. В такому випадку заявлений в п.2 формули продукт, а саме цеоліт, експертизою буде визнано патентоздатним.

Отже, як витікає з вищевикладеного, переважний вибір тієї чи іншої форми захисту залежить від конкретної ситуації та, відповідно,

від ступеня володіння питаннями патентного повіреного або винахідника.

Водночас, слід врахувати наступні особливості. Формула винаходу, де об'єктом є «спосіб», може стосуватися декількох продуктів, режими та умови не обмежені отриманням лише визначеного одного продукту. Іншими словами, одна формула на спосіб отримання може забезпечити «непрямої» захист декільком продуктам, а формула типу «продукт через спосіб» – лише одному. Але при цьому формула типу «продукт через спосіб» дає можливість начебто селективно захистити конкретний продукт за наявності більш відомого способу отримання, якщо показаний невідомий зв'язок «продукт – спосіб – властивість».

Крім того, необхідно розуміти відмінності між «непрямим» захистом, який забезпечується за допомогою формули на «спосіб» та захистом за допомогою формули «продукт через спосіб». В першому випадку патент видається на спосіб, і охорона надається в першу чергу на спосіб. В другому випадку патент видається на продукт, і охорона надається продукту. Відповідно і експертиза здійснюється в одному випадку для об'єкта способу, а в іншому – для об'єкта продукту.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Сподіваюсь, що аналіз нормативно-методичних джерел, викладений в даній роботі, приклади складання формули винаходу (корисної моделі) та окреслення особливостей формулювання, що буде визначати ту чи іншу форму захисту буде корис-

ним винахідникам, патентним повіреном, експертам, а також іншим спеціалістам, що працюють в сфері інтелектуальної власності. Використання наданих рекомендацій підвищить якість заявочних документів, полегшить роботу експертів при проведенні експертиз винаходів (корисних моделей) та роз'яснить винахідникам обсяг прав, який забезпечується за допомогою формули на «спосіб» та захистом за допомогою формули «продукт через спосіб».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про охорону прав на винаходи та корисні моделі: Закон України №3687-ХІІ від 15 грудня 1993 р. Відомості Верховної Ради (ВВР). 1994. №7. Ст. 32

2. Правила складання та подання заявки на винахід та заявки на корисну модель, затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від 22.01.2001р. № 22, зареєстровані в Міністерстві юстиції України 27 лютого 2001р. за № 173/5364 зі змінами та доповненнями. Офіційний вісник України. 2001. № 9. Ст. 38

3. Guidelines for Examination in the European Patent Office. November 2019. URL: [http://documents.epo.org/projects/babylon/eponet.nsf/0/8654640290C2DBE7C12584A4004D2D9A/\\$File/epo_guidelines_for_examination_2019_hyperlinked_en.pdf](http://documents.epo.org/projects/babylon/eponet.nsf/0/8654640290C2DBE7C12584A4004D2D9A/$File/epo_guidelines_for_examination_2019_hyperlinked_en.pdf). (дата звернення: 25.11.2019).

4. Руководство PCT по проведению международного поиска и международной предварительной экспертизы. 11.03.2004. URL: <https://www.wipo.int/export/sites/www/pct/ru/>

texts/pdf/ispe.pdf. (дата звернення: 25.11.2019)

5. Методика проведення судової експертизи, пов'язаної з винаходами та корисними моделями (універсальна)», зареєстрована в Міністерстві юстиції України 06.02.2009 року, реєстраційний код 13.3.01.

REFERENCES:

1. Zakon Ukrainy "Pro okhoronu prav na vynakhody ta korysni modeli": vid 15 hrudnia 1993 r., № 3687-XII [On the protection of the rights to inventions and utility models: Law of Ukraine № 3687-XII of December 15, 1993]. (1994). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 7. Art. 32 [in Ukrainian].

2. Pravyla skladannia ta podannia zaiavky na vynakhid ta zaiavky na korysnu model, zatverdzeni nakazom Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 22 sichnia 2001 r. № 22, zareiestrovani v Ministerstvi yustytsii Ukrainy 27 liutoho 2001r. za № 173/5364 zi zminamy ta dopovnnenniamy [Rules for drawing up and submitting an application for an invention and applications for a utility model, approved by the order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated January 22 2001, № 22, registered with the Ministry of

Justice of Ukraine on February 27 2001, № 173/5364 as amended]. (2001). *Ofitsiinyi visnyk Ukrainy – Official Bulletin of Ukraine*, 9. Art. 38 [in Ukrainian].

3. *Guidelines for Examination in the European Patent Office*. (2019). Munich: European Patent Office. Retrieved from [http://documents.epo.org/projects/babylon/eponet.nsf/0/8654640290C2DBE7C12584A4004D2D9A/\\$File/epo_guidelines_for_examination_2019_hyperlinked_en.pdf](http://documents.epo.org/projects/babylon/eponet.nsf/0/8654640290C2DBE7C12584A4004D2D9A/$File/epo_guidelines_for_examination_2019_hyperlinked_en.pdf) [in English].

4. *Rukovodstvo RST po provedeniyu mezhdunarodnogo poiska i mezhdunarodnoy predvaritelnoy ekspertizy [PCT Receiving Office, International Search and International Preliminary Examination Guidelines]*. (2011). Geneve. Retrieved from <https://www.wipo.int/export/sites/www/pct/ru/texts/pdf/ispe.pdf> [in Russian].

5. Metodyka provedennia sudovoi ekspertyzy, poviazanoi z vynakhodamy ta korysnymy modeliamy (universalna)», zareiestrovana v Ministerstvi yustytsii Ukrainy 06.02.2009 roku, reiestratsiinyi kod 13.3.01 [Methodology of Forensic Examination Related to Inventions and Utility Models (Universal), registered at the Ministry of Justice of Ukraine on 06.02.2009, registration code 13.3.01]. (n.d.). *old.minjust.gov.ua*. Retrieved from <http://old.minjust.gov.ua/file/57855> [in Ukrainian].